

H7B - Brunstkontrol af søer før løbning

Brunstkontrollen skal sikre, at der kun løbes søer, som er i brunst, og at alle brunstige søer i løbeholdet findes.

1. Brunst

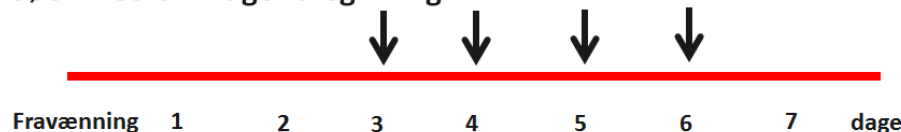
- Soens cyklus varer 21 dage
- Soen viser forbrunst i 1-3 dage
- Soen viser dernæst selve brunsten i 1-2 dage = Står for rideprøven

2. Forskellige typer af søer i løbeholdet

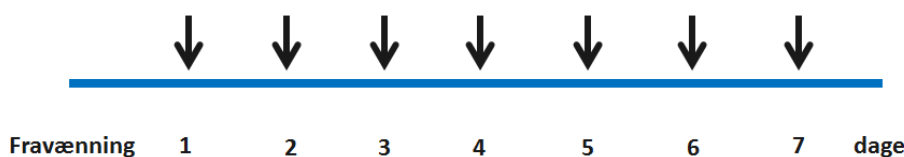
- Søer med en diegivningsperiode på 3-4 uger kommer som regel i brunst 3-4 dage efter fravæning
- Søer, som kommer tidligt i brunst, vil ofte have en lang brunst, og søer, som kommer sent i brunst, har ofte en kort brunst
- Alle søer med forlænget diegivningsperiode udover 4 uger som f.eks. ammesøer kan komme i brunst i farestalden umiddelbart ved fravæning eller 1-2 uger efter fravæning
- Løbeholdet består også af omløbere og overstående søer fra sidste hold. Disse søer kan komme i brunst på en vilkårlig dag efter fravæning

3. Søerne skal brunstkontrolleres på dag

Søer med 3 - 4 uger diegivning

Søer med forlænget diegivning, omløbere, overstående

- Registrer søernes brunst i en udvalgt periode i et brunstkontrolskema for at kortlægge søernes brunstforløb i din besætning

4. Brunstkontrol kan udføres på to måder

- Brug *5-punktsplan*, hvis resultaterne i løbestalden kræver forbedring, og hvis der er uerfarne medarbejdere
- Brug *Reduceret 5-punktsplan*, hvis faringsprocenten er tilfredsstillende, og der er erfarne medarbejdere
- Brug altid orne foran søerne
- Ornen skal enten være i vogn eller kun have adgang til 4-6 søer via låger på ornegangen

Tegn på:

Forbrunst:

- Nedsat ædelyst
- Hævet/rød vulva
- Rastløshed/øget aktivitet

Brunst:

- Står for rideprøven

5-punktsplan

1. Stød i flanken med hånd eller knæ
2. Skub og løft i lyskefolden
3. Stød under kønsåbningen
4. Krydsgreb
5. Rideprøve

Reduceret 5-punktsplan

1. Visuel vurdering af stående brunst
2. Rideprøve

Billeder af løft i lyskefolden (øverst) og efterfølgende rideprøve (nederst)

Kommentarer til H7B - Brunstkontrol af søer før løbning

1. Soen indleder forbrunsten med forøget aktivitet, rastløshed og nedsat ædelyst. Hvis soen er løsgående, vil disse tegn være tydelige, og soen kan springe på stifæller. Dyret har derudover hævede og røde kønslæber. Denne periode kaldes for forbrunsten. Disse tegn på forbrunst optræder 3-4 dage efter fravæning og kan vare alt i mellem 1-3 dage. Forbrunsten vil gradvist gå over i selve brunsten, hvor soen viser stårefleks og vil acceptere opspring fra ornen eller rideprøven fra inseminøren. Soen vil stå stille med buet ryg og stikkende/sitrende øre. Dette kaldes for stående brunst. 2/3 inde i den stående brunst kommer ægløsningen. Brunsten varer normalt 2-3 døgn. Brunstlængden afhænger af besætning, dyrets alder og af hvor intensivt og hvor ofte, brunstkontrollen gennemføres.
2. Brunsten udløses af de mekanismer ved fravæning, hvor grisene fjernes, og stimuleringen af yveret udebliver. Dermed påvirkes mælkeproduktion og soen overgår fra et højt foderoptag i farestalden til et lavt i løbeafdelingen.

Ammesøer og andre søer med forlænget dieperiode kan opleve lidt de samme mekanismer som en regulær fravæning. Hvis stimuleringen af yveret reduceres ved, at soen modtager et kuld smågrise, eller har en periode med færre eller få grise, kan den komme i brunst i farestalden, og brunsten vil igen optræde 21 dage efter. Derfor vil disse søer ikke komme i brunst samtidig med de søer, som har haft en normal dieperiode. Hvis brunsten opdages i farestalden, bør soen insemineres. Det kan dog koste 1-1,5 totalfødt gris at insemineres søerne i diegivningsperioden.

Tiden fra fravæning til brunstens indtræden er omvendt korreleret med brunstens længde. Det vil sige, at en so, der kommer i brunst kort tid efter fravæning har en forholdsvis lang brunst, mens en so, der kommer i brunst senere, har en kort brunst.
3. Søer, der kommer i brunst på 3.- 6. dagen efter fravæning brunstkontrolleres 1 gang dagligt. Polte og søer, der kommer i brunst senere end på 5. dagen efter fravæning, kan være svære at forudsige med hensyn til brunstlængde. Det anbefales derfor, at brunstkontrollere disse to gange dagligt. Ammesøer, flex-fravænnede og søer, der har været gået i stå mv., kan komme i brunst allerede på fravæningsdagen eller langt senere. Disse søer brunstkontrolleres en gang dagligt hele ugen. Opmærk disse søer i farestalden.

På et brunstkontrolskema noteres, hvornår hver enkelt so er brunstkontrolleret, og hvor længe den er i brunst, samt hvornår den er blevet løbet. Formålet med at notere det, er at fastlægge den gennemsnitlige brunstlængde for besætningens søer. Ud fra dette kan man lægge en løbestrategi for besætningen. Hele besætningen bør være brunstkontrolskemaet igennem to gange, inden en løbestrategi kan fastlægges på grund af, at der kan forekomme årstidsvariation, da soens brunst blandt andet påvirkes af dagslyset.
4. Når inseminøren udfører 5-punktsplanen efterlignes ornens berøring af soens stimuleringspunkter. Er soen i stående brunst, vil den ikke protestere mod, at inseminøren sætter sig op på den.

Først og sidst i brunsten skal soen som regel stimuleres mere for at få den til at vise stående brunst.

Brunstkontrollen bliver lettere og bedre, hvis der er en orne foran søerne, som de kan se, lugte og have trynekontakt med. Ornen skal være aktiv foran de søer, der arbejdes med. Ornen kan aktiveres med f.eks. aftørringspapir fra søerne.

Lader man ornen gå rundt i en flok af søer og udføre brunstkontrol kræver det overvågning, så bedækning undgås.